

Источники и литература

1. Н. Mintzberg, В. Ahlstrand, J. Lampel, Strategy Safari: a Guided Tour through The Wilds of Strategic Management, Prentice Hall, 1998.
2. Белошапка В. А., Загорий Г. В., Усенко В. А. Стратегическое управление и маркетинг в практике фармацевтических фирм. Под ред. Белошапки В. А. – К.: РИА “Триумф”, 2001.
3. R. Wilson, C. Gilligan, D. Pearson, Strategic Marketing Management, Butherworth–Heinemann, 1996.
4. M. Porter, Competitive Strategy, N.Y., Free Press, 1980.
5. M. Smith, Pharmaceutical Marketing: Principles, Environment and Practice, Haworth Press, 2002
6. C. Crooks, C. Boehringer, Pharmaceutical Marketing: Approaching the Millenium, Financial Times: Pharmaceutical and Healthcare Publishing, 1998.
7. T. Blackett, R. Robins, Brand Medicine: The Role of Branding in the Pharmaceutical Industry, MacMillan, 2001.
8. Усенко В. А., Спасокукоцкий А. В. Лицензирование в Европейском союзе: фармацевтический сектор. – К.: Морион, 1998.

Булюк О.В.**ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ПРИЧОРНОМОР'Я**

I Вступ. Одним з важливих факторів, що впливає сьогодні на рівень світового прогресу та розвиток економіки всіх країн, є міжнародна торгівля.

Питаннями дослідження ролі і місця зовнішньоекономічних відносин в економіці країн займаються вітчизняні і зарубіжні вчені: Т. Циганкова, Л. Петрашко, Л. Кальченко, В. Новицький, А. Кандиба, А. Шишаєв, Х. Шреплер. Однак це питання є актуальним.

II Постановка завдання. Ціллю статті є дослідження напрямків здійснення зовнішньоекономічних операцій, аналіз структури експорту і імпорту по основних видах продукції та пошук основних шляхів удосконалення зовнішніх відносин. Основними методами досліджень є аналітичні.

III Результати. Актуальним питанням сьогодення є пошук шляхів ефективного розвитку ринкового господарювання. Основним видом продукції українського Причорномор'я є аграрна. В 2005 році порівняно з попереднім загальний обсяг продажу аграрної продукції сільськогосподарськими підприємствами скоротився на 3,1%. Слід відмітити, що на це вплинуло зменшення продажу як продукції тваринництва (на 9,6%), так і продукції рослинництва (на 1,9%).

Аналізуючи зміни обсягів продажу окремих видів тваринницької продукції, слід зазначити, що у минулому році спостерігалася тенденція щодо скорочення обсягів реалізації м'яса та молочної продукції – на 17,2% та на 4,2% відповідно. Водночас, зросла реалізація яєць на 43%, меду – на 23,2%, вовни – на 18,6%.

Проти рівня 2004 року збільшився продаж окремих видів рослинницької продукції: картоплі (у 10,2 раза), овочів (у 1,7 раза), насіння соняшнику (на 26,0%), баштанних культур (на 28,2%). Проте, зменшилися обсяги реалізації цукрових буряків фабричних (на 41,1%), зернових культур (на 8,2%) та плодоягідної продукції (на 5,4%).

Протягом 2005 року сільськогосподарськими підприємствами області було реалізовано аграрної продукції на суму 788,5 млн. грн., з якої вартість продукції рослинництва становила 640,0 млн. грн. (81,2% загальної виручки), тваринництва – 148,5 млн. грн. (18,8%). У порівнянні з попереднім роком виручка від реалізації сільськогосподарської продукції зросла на 8,5% (на 61,8 млн. грн.), у тому числі продукції рослинництва – на 3,9% (на 24,2 млн. грн.), тваринництва – на 33,9% (на 37,6 млн. грн.).

Торік найвагомішим джерелом надходження коштів на сільгоспідприємства був продаж зернових культур та соняшнику – 64,3% всієї виручки від реалізації. Від продажу худоби та птиці аграрії отримали 6,9% загальної виручки, молока – 4,6%, яєць – 4,1%, овочів – 3,8%.

Левову частку у виручці від реалізації, як і раніше, займав продаж сільгосппродукції за іншими каналами (комерційним структурам, безпосередньо підприємствам торгівлі та громадського харчування, зарубіжним країнам, за валюту тощо) – 60,2%.

Від реалізації продукції на ринку сільгосптоваровиробниками отримано 18,8% (148,0 млн. грн.) загальної суми виручки, переробним підприємствам – 12,9% (101,5 млн. грн.). Частка продажу населенню в рахунок оплати праці (включаючи продаж через систему громадського харчування) та пайовикам в рахунок оплати праці за землю та майнові паї становлять відповідно 2,3 та 5,5%.

На переробні підприємства області сільськогосподарськими підприємствами у минулому році було реалізовано лише 3,2% зернових культур (у 2004 році – 6%). Проте, питома вага продажу насіння соняшнику проти рівня попереднього року збільшилась на 2,8 в.п. та становила 4,1%. Що стосується овочів, то у минулому році переробникам було реалізовано майже половину (45,5%) загального обсягу продажу, що більше ніж торік на 26 в.п.

Переробні підприємства продовжують утримувати монопольні позиції по закупівлі тваринницької продукції. Впродовж 2005 року, ними від сільгоспідприємств області отримано для подальшої переробки 29,7 тис. тонн молочної продукції (72,6% від загального обсягу виробництва) та 2,7 тис. тонн живої ваги худоби та птиці (36%). Порівняно з попереднім роком продаж молочної продукції зменшився на 0,2 тис. тонн, або на 0,6%, м'яса – зріс на 0,2 тис. тонн, або на 7,5%.

**Структура виручки від реалізації
сільськогосподарської продукції :
2005 році, відсотків**

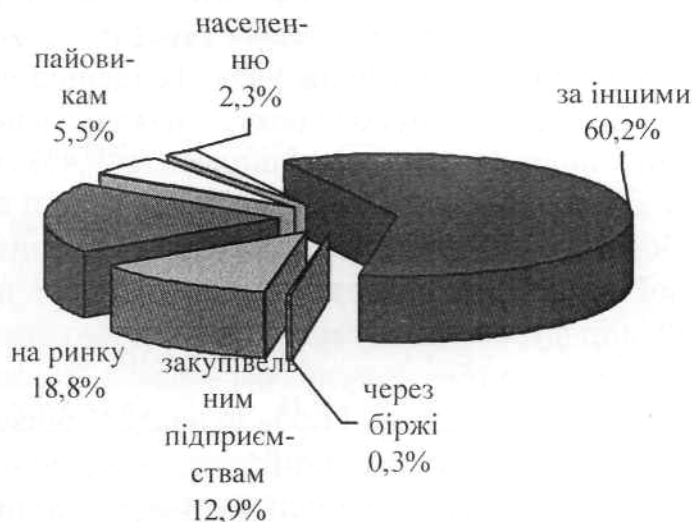

Рис. 1. Структура виручки від реалізації сільськогосподарської продукції у 2005 р., %

Таблиця 1.

**Питома вага реалізації сільськогосподарської продукції
переробним підприємствам**

(у % до загального обсягу продажу)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Зернові культури	4,8	2,1	3,1	1,3	6,1	3,2
Насіння соняшнику	5,1	1,8	0,4	0,8	1,3	4,1
Овочі	6,8	5,4	9,9	41,4	19,5	45,5
Худоба та птиця	7,3	13,6	13,3	18,7	25,2	32,7
Молоко	74,9	80,9	81,0	82,8	86,9	90,0

Слід зауважити, що основними постачальниками м'ясних ресурсів на переробні підприємства залишаються саме сільськогосподарські підприємства. Їх частка в загальному обсязі продажу худоби та птиці всіма категоріями господарств становила майже 57%.

Питома вага молока, реалізованого у минулому році сільгоспідприємствами переробникам становила лише 13,4% загального обсягу його надходжень. Причиною подальшого скорочення продажу молока сільськогосподарськими підприємствами є спад його виробництва.

В середньому по всіх каналах реалізації ціни на продукцію сільського господарства у 2005 році в порівнянні з попереднім роком зросли на 12,0%. При цьому, на тваринницьку продукцію вони підвищилися майже наполовину (на 48%), на рослинницьку – на 6%.

Порівняно з 2004 роком, у минулому відмічалось підвищення середніх реалізаційних цін майже по всіх видах сільськогосподарської продукції, крім насіння соняшнику, овочів та яєць, ціни по яких зменшилися на 14,9–0,8%. Суттєве зростання цін спостерігалось на баштанні культури, картоплю та вовну (у 1,5–1,9 раза), на цукрові буряки, худобу та птицю, плоди та ягоди, молоко та молочні продукти – на 30,3–39,9%. На зернові культури, виноград, олію та цукор ціни зросли на 9,3–18,9%.

Протягом 2000–2005 років сільськогосподарська продукція стійко займає провідне місце в біржовій торгівлі області, їй належить понад 90% загального обсягу.

У 2005 році на біржах області було укладено 534 (у 2004 році – 370) угоди про реалізацію сільгосппродукції на суму 965,1 млн.грн., що у вартісному вимірі на чверть перевищило рівень 2004 року.

Частка сільгосппродукції в загальному обсязі біржової торгівлі дорівнювала 94,1%, що на 0,8 в.п. більше ніж у 2004 році.

Структура біржової торгівлі сільгосппродукцією за два останні роки мала суттєві відмінності. Якщо у 2004 році домінувала реалізація ячменю фуражного (3008 млн.грн., або 39%), то в 2005 провідні позиції належали торгівлі пшеницею та кукурудзою, які займали 46,2% (445,9 млн.грн.) та 27,4% (264 млн.грн.) у загальному обсязі сільгосппродукції. При цьому необхідно зазначити, що їх обсяги продажу значно переви-

щили аналогічні показники 2004 року – пшениці реалізовано у 1,8 раза більше, кукурудзи – у 2,2. Що стосується ячменя фуражного (частка склала 23,9%), то його продано на суму 230,9 млн.грн., або на 23,3% менше, ніж у 2004 році.

Також різко скоротилась (на 95,5%) торгівля насінням соняшнику, якого було реалізовано на суму 4 млн.грн., і як наслідок його частка зменшилась на 11 в.п. і склала 0,4%.

Обсяги торгівлі рештою найменувань сільгосппродукції (жито, овес, горох, ріпак) були значно меншими і по сукупності їм належало лише 2,1%. Взагалі у 2005 році не торгували на біржах гречкою.

Сільськогосподарська продукція є самим популярним товаром в оптовій торгівлі області.

За 2005 рік було реалізовано оптом сільгосппродукції на суму 2,5 млрд.грн. (реалізація сільгосппродукції майже залишилась на рівні 2004 року).

Рис. 2. Динаміка вартості укладених угод на реалізацію сільгосппродукції на біржах області

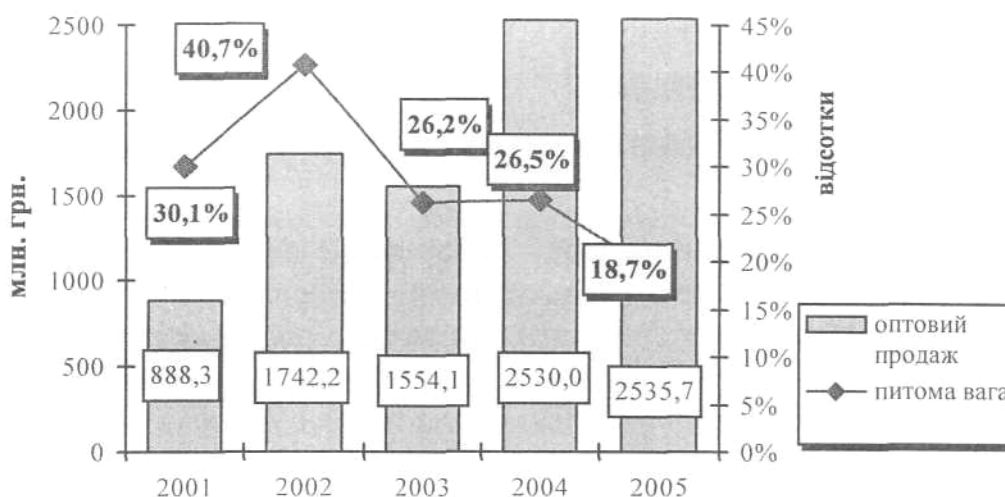

Рис. 3. Динаміка оптового продажу сільгосппродукції та її питомої ваги в загальному товарообороті

В структурі сільгосппродукції найбільша частка (76,1%) належала зерновим культурам, решта – насінню соняшника. Про оптову торгівлю зерновими культурами у 2005 році звітувало 410 підприємств області (19,6% від загальної кількості оптових підприємств), якими реалізовано продукції на суму 1929,5 млн.грн., що на 26,5% більше, ніж у 2004 році. Найбільш активними зернотрейдерами були товариства з обмеженою відповідальністю "Нібулон", "Агропродукт", "Продімпортекспорт", "Івего", "Прометей-агро", "Інт-Агро", ПП "Еліос", ПП "Руді".

Серед зернових культур найбільш активно здійснювалась торгівля пшеницею, частка якої становила 46,6%, ячменем – 36,9%, кукурудзою – 14,8% і лише 1,1% належало житу.

Насінням соняшнику торгувало 340 підприємств (16,3% від загальної кількості оптових підприємств), якими реалізовано цього виду продукції на 606,2 млн.грн. І хоча продаж насіння соняшнику у 2005 році проти 2004 скоротився на 39,7%, обсяги залишились досить значними.

При наявності великої кількості оптових підприємств, що торгують насінням соняшнику, домінуюче положення займали 8 провідних, це, крім тих, що перелічені вище, ще ПП "Байер", ТОВ "Акїра", "Екостар".

На початок 2006 року на складах оптових підприємств в товарних запасах знаходилось на 165,9

млн.грн. зернових культур, з яких 38,4% займала кукурудза (63,8 млн.грн.) та на 29,8 млн.грн. насіння соняшнику.

Таблиця 2. Обсяги оптового продажу зернових культур, млн.грн.

Види продукції	Роки				
	2001	2002	2003	2004	2005
Всього	610,9	1472,4	525,9	1524,8	1929,5
у т.ч. пшениця	331,3	924,7	156,2	631,3	898,8
жито	6,0	315,0	12,0	12,7	21,7
ячмінь	150,1	189,5	270,6	708,2	712,8
кукурудза	12,1	30,8	60,9	140,0	286,1

Сільгосппродукція залишається важливою складовою зовнішньої торгівлі області. У 2005р., за даними Держмитслужби України, підприємствами регіону було експортовано продукції рослинництва на загальну суму 168,2 млн.дол.США, що на 49,9%, або на 56 млн.дол.США більше, ніж у 2004 році. У загальнообласному експорті частка сільгосппродукції збільшилась на 1,6 в.п. і становила 18,8%.

Порівняно з попереднім роком, у 2005 році різко збільшились поставки за кордон пшениці (у 1,9 раза в натуральному виразі) та кукурудзи (у 7,2 раза) і становили 665,9 та 528,8 тис.тонн відповідно. Поставки ячменю, навпаки, зменшились на 21,7% і склали 295,6 тис.тонн. Майже припинився експорт насіння соняшнику (зменшення на 97,1%), якого на зовнішній ринок надійшло лише 2,3 тис.тонн (у 2004р. – 79,3 тис.тонн).

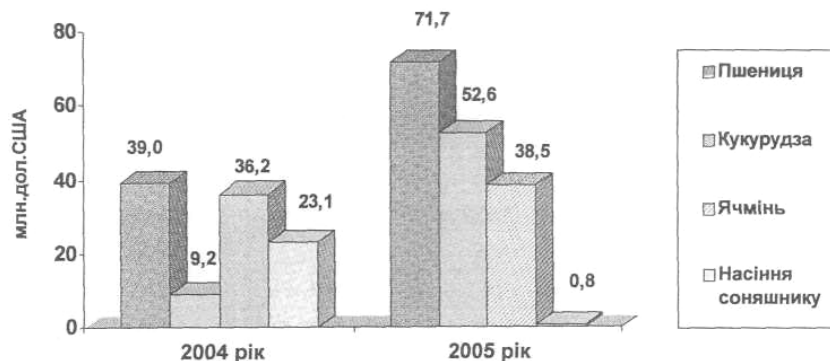

Рис. 4. Експорт основних видів сільгосппродукції

Ціни на більшість видів сільгосппродукції також змінились. У 2005 році порівняно з 2004 роком експортні ціни на ячмінь зросли на 35,8% і склали 130 дол.США за тону, на насіння соняшнику – на 13,8% і становили 332 долара. Це найвищі ціни за останні 6 років. В той же час, експортні ціни на кукурудзу знизилась на 20,7% і становили близько 99 доларів за тону, що відповідає приблизно рівню 2002 року, на пшеницю – zostалися на рівні 2004 року (108 доларів).

Торік зернові культури експортувалися до 32 країн світу, у 2004 році їх одержали 29 країн. Як і раніше, майже всі обсяги зернових експортувалися до країн далекого зарубіжжя (7 країн Європи та 11 країн Азії отримали відповідно 37,3% та 37,1% експорту зернових, 10 африканських країн – його чверть). Решта експорту припала на 2 країни СНД та 2 країни Америки. Порівняно з 2004 роком поставки до країн Європи збільшились у 2,7 раза (на 38,3 млн.дол.США), Азії – у 1,6 раза (на 22,2 млн.дол.США), Африки – вдвічі (на 20,8 млн.дол.США). Одночасно спостерігалось скорочення експорту до країн співдружності – на 74,2% (на 1,9 млн.дол.США) та Америки – на 81,2% (на 1,6 млн.дол.США). Найбільшими споживачами зернової продукції стали Іспанія, Італія, Сирійська Арабська Республіка, Ізраїль, Алжир та Саудівська Аравія.

Насіння соняшнику користувалося попитом переважно в країнах далекого зарубіжжя. До 5 країн Європи надійшло 94% його експорту, решту отримали – 2 країни Азії, Сполучені Штати Америки та 2 країни СНД (відповідно 2,4%, 1,9% та 1,7%). Обмеження експорту з боку держави стало причиною різкого скорочення закордонних поставок цієї сільгосппродукції у 2005 році. Порівняно з 2004 роком поставки до країн Азії знизилась на 99,9% (на 12,1 млн.дол.США), до країн Європи – на 93,4% (на 9,9 млн.дол.США). Найбільші обсяги насіння соняшнику в минулому році одержали Литва, Болгарія та Польща.

У 2005 році обсяги імпортованих закупівель сільгосппродукції не відрізнялись великими обсягами. Проте порівняно з 2004 роком, вони збільшились у 1,9 раза (на 3,7 млн.дол.США) і становили 7,7 млн.дол.США. Здебільшого – за кордону завозились рис (44% імпорту сільгосппродукції), горіхи арахісу (28,2%) та пшениця (14%).

Увесь імпортований рис (13,5 тис.тонн на суму 3,4 млн.дол.США) надійшов з Єгипту (61,7%) та В'єтнаму (38,3%). Горіхи арахісу (5,7 тис.тонн на суму 2,2 млн.дол.США) завозились з Китаю, пшениця (8,1 тис.тонн на суму 1,1 млн.дол.США) імпортувалась з Російської Федерації.

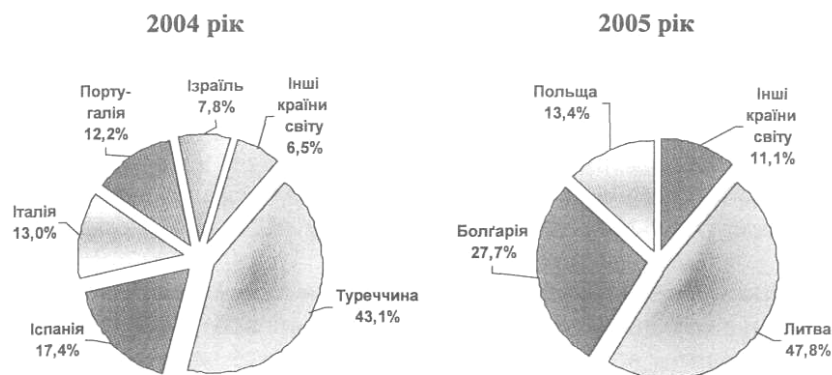

Рис. 5. Географічна структура експорту насіння соняшнику

IV Висновки. Сільгосппродукція залишається важливою складовою зовнішньої торгівлі області. У 2005р., за даними Держмитслужби України, підприємствами регіону було експортовано продукції рослинництва на загальну суму 168,2 млн.дол.США, що на 49,9%, або на 56 млн.дол.США більше, ніж у 2004 році. У загальнообласному експорті частка сільгосппродукції збільшилась на 1,6 в.п. і становила 18,8%.

Однак, основними завданнями області є підтримка виробництва продукції сільського господарства та галузей, де ефективність напряму залежить від стану справ у сільському господарстві. Удосконалення потребують і існуючі взаємозв'язки переробників і виробників сільгоспсировини. Зважаючи на можливості прийняття нових ставок імпорту по продукції переробних галузей з інших країн, основним завданням вітчизняних підприємств повинно стати зниження собівартості продукції за рахунок створення власної сировинної бази і зменшення транспортних витрат, що забезпечить їм виживання в умовах посиленої конкуренції і більш жорстких стандартів на продукцію харчової промисловості.

Джерела та література

1. Новицкий В.Е. Внешнеэкономическая деятельность и международный маркетинг. – Киев, 1994.
2. Кандиба А.М. Зовнішньоекономічна діяльність: Навчальний посібник. – К.: Аграрна наука, 2001. – 262 с.
3. Статистичний бюлетень. Економічне і соціальне становище Миколаївської області за 2004 рік.
4. Циганкова Т.М., Петрашко Л.П., Кальченко Т.В. Міжнародна торгівля. – К., 2004.

Гончаренко І.В.

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД ЯК ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕГІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІЧНУ СИСТЕМУ

Вступ. Програми регіонального розвитку є однією з форм державного регулювання економічного розвитку регіонів. Цей метод далеко не новий. Можна згадати "програмну лихоманку" в 70–80-і роки, коли він став чи не альтернативою плановим методам господарювання. Тоді цей феномен мав певні об'єктивні підстави. Великомасштабна економіка, вимагала нових форм і механізмів пріоритетного виділення й концентрації ресурсів, подолання відомчої роз'єднаності. Програмно-цільовий підхід міг би забезпечити генерацію належних рішень. Крім того краще визначались потреби територій, галузей. Але тоді програми перетворювалися більше в політичні компанії, були більше схожі на плани й не опиралися на об'єктивні економічні закони. В останні роки знову відродилося широке використання в менеджменті програмних методів.

Виклад основного матеріалу. Регіональне цільове програмування є інструментом прямого державного впливу на ринкову економіку тієї або іншої території, забезпечуючи сполучення принципів саморегулювання й цілеспрямованості в її розвитку. Програмно-цільовий метод господарського й територіального управління служить одним з найважливіших заходів активного впливу держави на соціально-економічний комплекс "проблемних" регіонів – депресивних, слабо розвинених, освоєваних, а також промислово розвинених, дозволяючи успішно вирішувати як поточні так і стратегічні завдання.

Комплексне планування регіонального розвитку проводиться у двох напрямках – загальнотериторіальному й програмно-територіальному. У цільових програмах використовується методичний підхід і загальні принципи планомірності, пріоритетності національних інтересів, цілеспрямованість, комплексність, адресність. Незважаючи на те, що вони були властиві й плану, між ними, велика різниця. План – більше загальний, а програма – деталізований документ, що відповідає на питання не тільки, що робити, але і як робити, у які строки, у якій послідовності й т.д. І програма, і план базуються на тих самих передпрограмних, передпланових розробках. Разом з тим регіональна програма, що повинна бути органічно пов'язана з територіальними й галузевими прогнозами, фокусується на рішенні обмеженого числа проблем або однієї з них, а не всіх основних завдань економічного й соціального розвитку території, як це робиться в плані (прогнозі),